

Извештај од набљудувањето на квалитетот на дебатата во Собранието

септември - декември 2017

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Институт за демократија
Социетас цивилис - Скопје

Извештај од набљудувањето на квалитетот на дебатата во Собранието

(септември - декември 2017)

Оваа публикација е изготвена со помош на Швајцарската агенција за поддршка и развој.

Содржината на публикацијата е одговорност единствено на Институт за демократија „Социетас
Цивилис“ – Скопје (ИДСЦС) и на никаков начин не може да се смета дека ги одразува
гедиштата на Швајцарската агенција за поддршка и развој

Институтот за демократија „Социетас Цивилис“ – Скопје (ИДСЦС), од јуни 2014, го следи квалитетот на дебатата во Собранието и медиумското известување за работата на Собранието. Набљудувањето во првиот циклус се одвиваше во текот на 10 месеци, односно од јуни 2014 до мај 2015 година. Од септември 2015 набљудувањето и оценувањето на квалитетот на парламентарната дебата и на медиумското известување продолжува, поддржано од Швајцарската агенција за развој и соработка, и ќе трае до декември 2017 година. Мониторингот во овој период се фокусира на дискусиите кои се однесуваат на точки од собранискиот дневен ред кои спаѓаат во областите на владеење на право, човековите права и демократија. Во оваа насока, се набљудуваат оние собраниски работни тела и пленарни седници во чиј делокруг влегуваат споменатите области. Дополнително, во рамки на проектот се опфатени и медиумите, односно, се следи како тие известуваат за работата на Собранието. Во текот на мониторингот наодите за квалитетот на дебатата во Собранието и за медиумското известување, се објавуваат во вид на квартални извештаи.

Пред Вас е извештајот за квалитетот на дебатата во Собранието, кој се однесува на периодот од 1 септември до 31 декември 2017.

I. Клучни наоди

Во периодот септември - декември 2017 беа набљудувани седум пленарни седници и девет комисиски расправи, а вкупно се набљудувани 1469 дискусии. Најдискутирани теми беа Предлог - законот за употреба на јазиците и Предлог-буџетот на Република Македонија за 2018 година.

Опозицијата беше поактивна и учествуваше со 69% од дискусијата, а власта со 31%. Најактивни пратеници кои на собраниската говорница се задржаа најдолго се: Антонио Милошоски со 286 минути, Драган Цуклев со 223 минути и Илија Димовски со 222 минути.

Во овој набљудуван период може да се заклучи дека опадна степенот на аргументираност на парламентарната дискусија споредено со претходниот период (мај – август 2017). Во 41% од анализираниите дискусии пратениците не се лоцирани аргументи, што е за 6 процентни поени (п.п.) повеќе од минатиот период. Впечатливо и за овој период е тоа што меѓу набљудуваните дискусии не се идентификувани такви во кои говорниците употребуваат повеќе од два аргументи за да ја поткрепат својата позиција.

Според политичка припадност на говорниците, 58% од дискусијата водена од страна на пратениците од власта е слабо аргументирана, а во 24% не е идентификувано никакво образложение во врска со темата на дискусија. 38% од дискусијата на опозицијата е со слабо образложение, а во 48% од воопшто не се идентификувани аргументи.

Во однос на тоа како пратениците одговараат на упатени аргументи од страна на други говорници произлегува дека тие во една третина од дискусиите (33%) делумно одговараа на упатените аргументи, а делумно ги извртуваа или игнорираа. Во 17% од случаите аргументите беа целосно извртени, а во 8% од случаите беа целосно игнорирани.

Притоа, пратениците од мнозинството беа посклони директно да одговорат само на дел од упатените аргументи, а другите или да ги извртат или да ги игнорираат. Кај пратениците од

опозицијата поголем процентот на дискусии во кои целосно се игнорираат претходно упатени аргументи – 18% споредено со мнозинството – 8%.

Кај пратениците останува константна непроменливоста на ставовите и позициите поради подобри аргументи на соговорниците. Во 28% од дискусиите не е забележана никаква референца за квалитетот на аргументите на другите говорници.

За разлика од минатиот период (мај-авг 2017) во последниот период (сеп-дек 2017) не е забележан ниту случај кога пратеници од различна политичка опција, иако не ја менуваат својата позиција, сепак го признаваат квалитетот и вредноста на аргументи на своите соговорници од други партии.

Ако според партиската припадност на говорниците се анализира отвореноста кон аргументите на другите учесници на седниците може да се заклучи дека двете страни беа подеднакво затворени за ставовите на другите.

Пратениците, како и во претходно набљудувани периоди, повторно, почсто се одлучуваа да се осврнуваат на личноста на нивните колеги отколку на упатените аргументи.

Во односот кон личноста на другите пратеници, во 32% од говорите на опозицијата е изразено делумно почитување, во 7% делумно непочитување, а во 9% непочитување. Пратениците од власта во 55% од анализираниите дискусии имаа делумно почитување, во 5% делумно непочитување и во 5% проценти целосно непочитување. Почитување кон личноста на другите говорници е изразено во само 2% од дискусиите на мнозинството и 1% на опозицијата.

Според типот на дискусиите во овој период поголем дел отпаѓаат на реплики (38%) и контра-репликите (40%), додека 17% од набљудуваните дискусии отпаѓаат на говори. За разлика од минатиот период (мај-август 2017), овој период 5% од дискусиите отпаѓаат на пратеничките прашања, дополнителни пратенички прашања и одговори на прашањата.

57% од пратеничките прашања припаѓаат на мнозинството, а 43% на опозицијата. Исто така 67% од дополнителните пратенички прашања припаѓаат на опозицијата, а 33% на власта.

Во 9% од дискусиите е забележан прекин во излагањето на говорниците од страна на други пратеници.

II. Политички контекст

Согласно Уставот, Собранието ја има законодавната власт и во моментот е составено од 120 пратеници. Пратениците се избираат на непосредни избори, по пат на пропорционални изборни листи за мандат од четири години. На последните парламентарни избори, одржани на 11 декември 2016, партијата Внатрешна македонска револуционерна организација – Демократска партија за македонско национално единство (ВМРО-ДПМНЕ) и коалицијата, освои 51 пратеник, коалицијата СДСМ со помалите партии - освои 49 пратеници, додека Демократската унија за интеграција (ДУИ), освои 10 пратеници. Движењето БЕСА освои 5 пратеници, Алијансата за Албанците освои 3 пратеници, додека Демократската партија на Албанците освои 2 пратеника. Конститутивната седница траеше подолго од еден месец, имаше 21 продолженија и кулминираше на 27 април 2017 година¹ со крвав инцидент во Собранието. Оваа седница се

¹ Собранието под лупа: Како дебатираа пратениците на „најдолгата конститутивна седница“ (август, 2017), <http://idscs.org.mk/wp-content/uploads/2017/08/mk.pdf>

заклучи на 31 мај 2017 година. Првата редовна пленарна седница на Собранието на Република Македонија после настаните од 27 април се одржа на 30 мај 2017 со точка на дневен ред - Избор на Влада на Република Македонија. Структурата на Собранието, овој набљудуван период, е сменета. Како власт и мнозинство во дискусијата се појавуваат Социјал демократскиот сојуз на Македонија и коалицијата, Демократската унија за интеграција и Алијансата за Албанците, додека опозицијата ја составуваат ВМРО-ДПМЕ и коалицијата, Движењето БЕСА и ДПА. Два пратеника ги напуштија редовите на ВМРО-ДПМНЕ, со тоа што коалицијата ВМРО-ДПМНЕ сега има 49 пратеника.

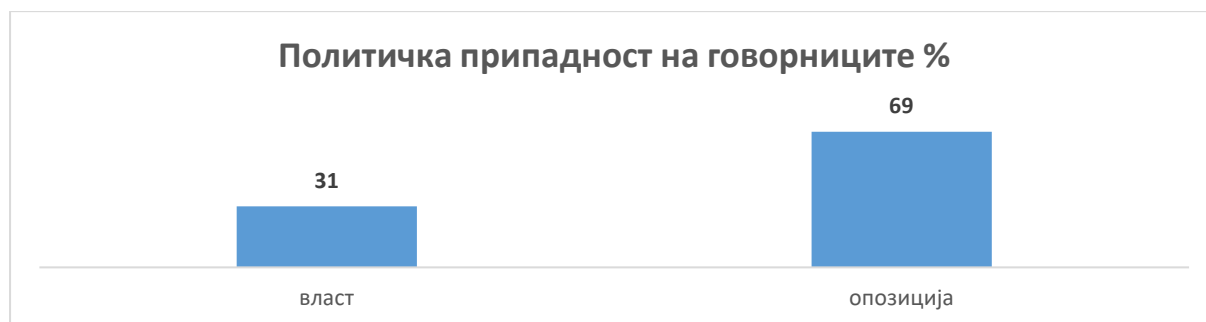
Овој период, како и претходниот се карактеризираше со нередовна работа на Собранието, со долг прекин од 25 септември до 31 октомври, поради локалните избори. Додека во месец октомври фокусот беше на локалните избори, во декември фокусот се премести на годишното обраќање на Претседателот на Република Македонија, а најголемо вниманието во целиот период од работата на парламентот привлече дискусијата за Законот за употреба на јазиците.

III. Наоди од набљудувањето

Тип на дискусии

Овој период (септември - декември 2017) беа мониторирани седум пленарни седници и девет комисиски расправи,² а вкупно се набљудувани 1469 дискусии. Најдискутирани теми беа Предлог - законот за употреба на јазиците и Предлог - буџетот на Република Македонија за 2018 година. Според политичката припадност на говорниците од набљудувањето во овој период произлегува дека пратениците од опозицијата, која е составена од ВМРО-ДПМНЕ, Движење БЕСА и ДПА, беа поактивни со 69% од дискусиите, додека пратениците од мнозинството составена од СДСМ, ДУИ и Алијанса за Албанците учествуваа во 31% од набљудуваните дискусии.

Графикон 1

Најактивни пратеници кои на собраниската говорница се задржаа најдолго се Антонио Милошоски со 286 минути, Драган Цуклев со 223 минути и Илија Димовски со 222 минути. Според тоа колку пати се јавиле за збор, повторно најактивен пратеник е Антонио Милошоски кој зел збор 72 пати и пратениците Димитар Стевананџија и Владанка Авировиќ со 55 пати. Првите пет најактивни пратеници на собраниската говорница се од опозициската ВМРО-ДПМНЕ.

² Законодавно правна комисија, Комисија за политички систем и односи меѓу заедниците, Комисија за финансирање и буџет, Комисија за европски прашања, Комисија за транспорт, врски и екологија, Комисија за надзор над работата на управата за безбедност и контраразузнавање и на агенцијата за разузнавање и Комисија за надворешна политика.

Графикон 2

Според типот на дискусиите во овој период поголем дел отпаѓаат на реплики (38%) и контра-репликите (40%), додека 17% од набљудуваните дискусии отпаѓаат на говори. За разлика од минатиот период (мај-август 2017)³, во овој период се одржа и пленарна седница за пратенички прашања. 5% од дискусиите отпаѓаат на пратеничките прашања, дополнителни пратенички прашања и одговори на прашањата.

Графикон 3

Осврнувајќи се кон типот на дискусија според политичката припадност на говорниците, може да се забележи дека најголем дел од контра-репликите (75%) и репликите (63%) и припаѓаат на опозицијата. На опозицијата и припаѓаат и 69% од говорите, додека 57% од пратеничките прашања припаѓаат на мнозинството, а 43% на опозицијата. Исто така 67% од дополнителните пратенички прашања припаѓаат на опозицијата, додека 33% на власта.

³ Извештај од набљудувањето на квалитетот на дебатата во Собранието (мај – август 2017), ИДСЦС, <http://idsccs.org.mk/wp-content/uploads/2018/01/izveshtaj-maj-avgust-2017-mk.pdf>

Графикон 4

Степен на аргументација

Во овој набљудуван период од оценуваните дискусии може да се заклучи дека опадна степенот на аргументираност на парламентарната дискусија споредено со претходниот период (мај – август 2017). Во 41% од анализираниите дискусии пратениците немаа аргументи, што е за 6 процентни поени (п.п.) повеќе од минатиот период. Во 44% од дискусиите забележана е слаба аргументираност, односно говорниците понудија образложение на своите позиции кое не е доволно да се смета за еден целосен аргумент. Во 13% од дискусиите на пратениците е идентификуван еден аргумент за да ја образложат нивната позиција, што е 4 п.п. повеќе од периодот мај-август 2017. Во само 2% од дискусиите се користени 2 аргумента. Впечатливо и за овој период е тоа што меѓу набљудуваните дискусии не се идентификувани такви во кои говорниците употребуваат повеќе од два аргумента за да ја поткрепат својата позиција.

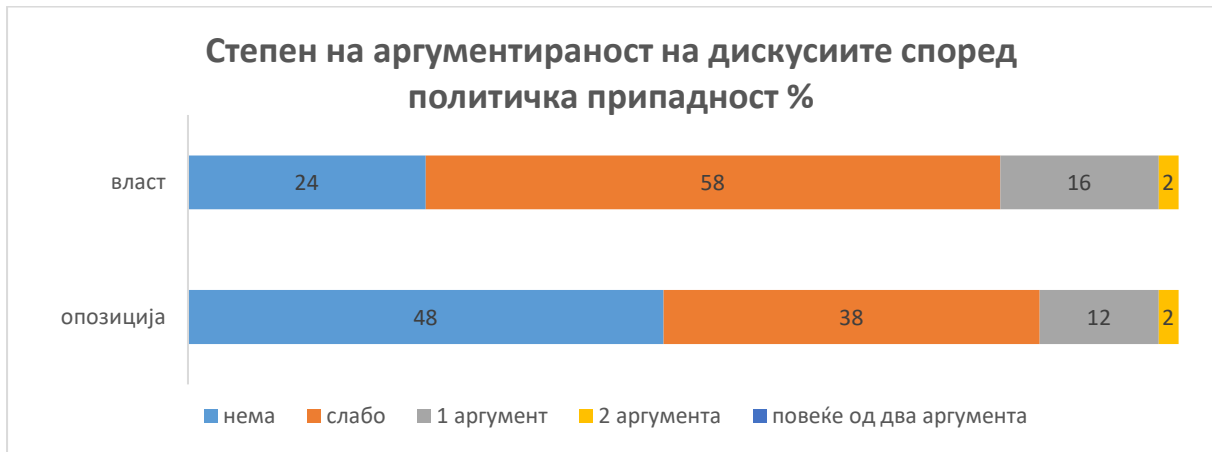
Графикон 5

Ако се анализира според политичка припадност на говорниците, 58% од дискусијата водена од страна на пратениците од власта е слабо аргументирана, додека во 24% не е идентификувано никакво образложение во врска со темата за дискусија на седницата. Во само 16% од дискусиите на мнозинството е идентификуван еден аргумент, а во само 2% два аргумента. 38%

од дискусијата на пратениците од опозицијата се карактеризира со слаба аргументираност, додека во 48% од нивните дискусии не користеле воопшто аргументи. Во само 12% користеле 1 аргумент, додека во само 2% од нивната дискусија користеле 2 аргумента.

Графикон 6

Во однос на тоа како пратениците одговараат на упатени аргументи од страна на други говорници произлегува дека тие во една третина од дискусиите (33%) делумно одговараа на упатените аргументи, а делумно ги извртуваа или игнорираа. Во 17% од случаите аргументите беа целосно извртени, а во 8% од случаите аргументите на другите говорници беа целосно игнорирани. Исто така поради ниската аргументираност на дискусијата во 36% од случаите немаше упатени аргументи или прашања од други говорници, што е за 13% повеќе од претходниот период (мај-август 2017). Во само 6% од дискусиите аргументите беа соодветно адресирани, односно говорникот директно одговорил на аргументи кои претходно му ги упатил друг учесник на седницата.

Графикон 7

Анализирано според политичката припадност на говорниците, произлегува дека пратениците од мнозинството беа посклони директно да одговорат само на дел од упатените аргументи, а другите или да ги извртат или да ги игнорираат. Такви одговори се идентификувани во 44% од дискусиите. Кај пратениците од опозицијата истото е забележано во 28% од дискусиите.

Кај пратениците од опозицијата пак е поголем процентот на дискусии во кои целосно се игнорираат претходно упатени аргументи – 18% споредено со мнозинството на кај кои ова е забележано во 8% од дискусиите.

Како опозицијата, така и власта во само 6% од нивните излагања ги адресираа аргументите соодветно на другите говорници. Во 29% од дискусијата на власта и 40% во дискусијата на опозицијата не беа упатени аргументи или прашања од други говорници на кои можат да одговорат или да ги адресираат.

Графикон 8

Сила на подобар аргумент

Институтот за демократија „Социетас Цивилис“ - Скопје ја следи дебатата во Собранието на Република Македонија од 2014 година. Една од најпечатливите карактеристики во сите периоди на набљудување на квалитетот на дебата од 2014 година е тоа што кај пратениците останува константна непроменливоста на ставовите и позициите поради подобри аргументи на соговорниците. Таквиот однос на неменување на позициите во текот на дебатите останува и во овој набљудуван период, во кој не е забележан говорник кој укажува на промена на својата позиција поради подобри аргументи на друг говорник од различна политичка опција. Со тоа пратениците не демонстрираат отвореност и можност да бидат убедени во исправноста на аргументите на другата страна. Имено, во 28% од дискусиите не е забележана никаква референца за квалитетот на аргументите на другите говорници. Во 41% од дискусиите кај говорниците немаше промена на ставови, поради тоа што пратениците имаа иста позиција и ја искажаа признание за вредноста на аргументите на своите сопартијци. Во 31% од дискусиите пратениците останаа на својот став и не ја признаа вредноста на аргументите на другите говорници од другите политички опции. За разлика од минатиот период (мај-авг 2017) во последниот период (сеп – дек 2017) не е забележан ниту случај кога пратеници од различна политичка опција, иако не ја менуваат својата позиција, сепак го признаваат квалитетот и вредноста на аргументи на своите соговорници од други партии.

Графикон 9

Ако според партиската припадност на говорниците се анализира отвореноста кон аргументите на другите учесници на седниците може да се заклучи дека двете страни беа подеднакво затворени за ставовите на другите. Пратениците од опозицијата во 51% од нивните дискусии се осврнуваа кон аргументи на сопартијци, со кои беа на иста позиција, при што ја признаваа вредност на аргументите. Во 24% од нивните дискусии немаше промена на став, ниту признавање на вредноста на аргументите. Пратениците од опозицијата почесто се осврнуваа кон аргументи на свои сопартијци.

Во дискусиите на мнозинството во 47% од случаите немаше промена на став и не се призна вредноста на аргументите на говорниците од другата опција. Исто така 34% од дискусиите на власта немаа референца кон вредноста на аргументите на другите.

Графикон 10

I. Почит, прекини и ограничувања

Однос кон аргументите и личноста на пратениците од друга партија

Покажувањето на различни форми на непочитување, кон говорниците или нивните аргументи, може да ја смени евентуално коректната атмосфера, која е основен предуслов за развивање на рационална и аргументирана дебата. Истовремено, може да го смени текот на дискусијата и

фокусот на пратениците од аргументите да се насочи кон напади и навреди, со што дополнително се поларизира атмосферата и се оневозможува суштинска дебата.

Пратениците, како и во претходно набљудувани периоди, повторно почесто се одлучуваа да се осврнуваат на личноста на нивните колеги отколку на упатените аргументи.

Во 31% од дискусиите искажаа делумно почитување кон аргументите, додека делумно почитување кон личноста на пратениците е искажано во дури 39% од дискусиите. Тоа значи дека пратениците во голем дел од дискусиите не одолеаа да не вметнат подбивни или поблаги навредливи изрази и напади кон личноста на своите колеги од спротивните политички опции. **Притоа, почитување кон аргументите и личноста е искажано само во 1% од случаите.** Во 7% од набљудуваните дискусии е забележано делумно непочитување кон личноста на нивните колеги, додека дури во 8% од дискусиите е забележано целосно непочитување. Во овие случаи говорниците во своите дискусии искажаа целосно непочитување кон личноста на други пратеници - употребувајќи навредлив говор. Во 67% од дискусиите говорниците не искажаа никаков однос на почитување или непочитување кон **аргументите** на другите говорници, додека во 45% од дискусиите не искажаа никаков однос кон **личноста** на другите говорници.

Графикон 11

Однос кон аргументи и личност според политичка припадност на пратениците

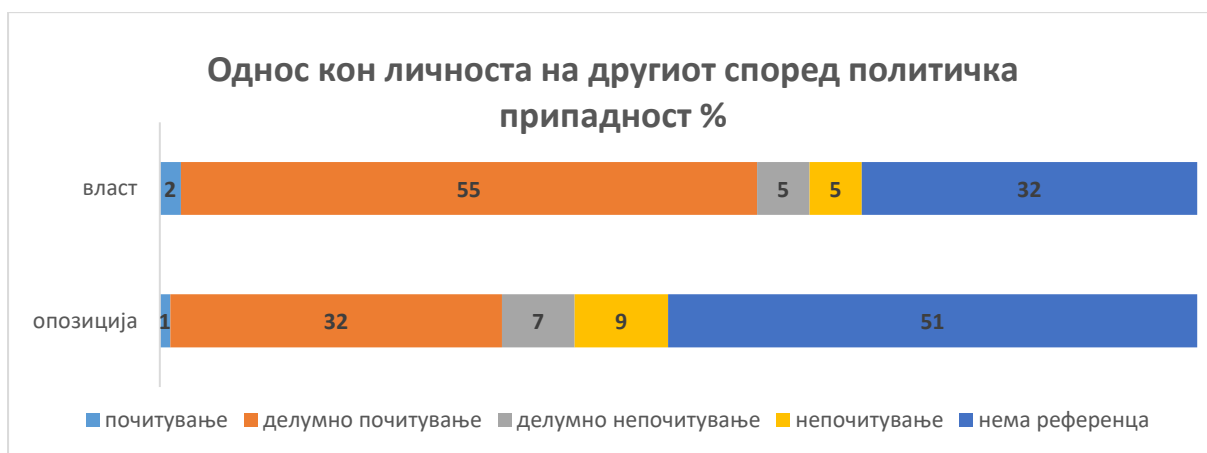
Пратениците на опозицијата во 74% од нивните излагања немаа референца, односно не искажаа никаков однос на почитување или непочитување кон аргументите на пратениците од власта, додека во 26% од дискусиите имаа делумно почитување. Пратениците од власта немаа референца во 53% од нивната дискусија, додека во 43% од случаите е забележано делумно почитување кон аргументите на опозицијата. Пратениците од власта исто така во 2% од нивните излагања користеа навредлив говор. Во само 1% од нивната дискусија искажаа почит кон аргументите на опозицијата.

Графикон 12

Во односот кон личноста на другите пратеници, во 32% од говорите на опозицијата е изразено делумно почитување, во 7% делумно непочитување, а во 9% непочитување. Во 51% од дискусиите пратениците од опозицијата немаа референца кон личноста на другите пратеници. Пратениците од власта во 55% од анализираниите дискусии имаа делумно почитување, во 5% делумно непочитување и во 5% проценти целосно непочитување. Во 32% од нивната дискусија, пратениците од опозицијата, немаа референца кон личноста. Важно е да се напомене тоа што во само 2% од нивните говори пратениците од власта и 1% пратениците од опозицијата изразија почитување кон личноста на нивните колеги од друга политичка партија.

Графикон 13

Пратениците и во овој, како и во претходните периоди, ретко користеа приказни, анегдоти, или сведоштва во своите дискусии. Такви елементи се забележани во вкупно 6% од дискусиите.

Во 9% од дискусиите е забележан прекин во излагањето на говорниците од страна на други пратеници. Тоа се прекини во траење од најмногу 10 секунди предизвикани најчесто од дофрлување кон говорниците од страна на пратеници кои во моментот немаат добиено збор. По прекините говорниците ги продолжија своите излагања.

Демографска структура на говорници

Графикон 14

Методологија на истражување

Квалитетот на дискусијата во Собранието се анализира со користење на „Индексот за квалитет на дебата“. Индексот е инструмент кој овозможува секој одделен акт на говор на набљудуваната седница да се кодира според неколку главни карактеристики:

- степен на аргументираност на говорот (колку аргументи има во секоја дискусија);
- степен на почит на говорникот кон другите пратеници и нивните аргументи;
- отвореност за прифаќање на туѓите аргументи и менување на сопствените ставови поради поквалитетни аргументи изнесени во расправата;
- дали пратениците можат непречено да ги изнесат своите ставови.

Проект „Собранието под лупа“

Проектот „Собранието под лупа“ е финансиран од Швајцарската агенција за поддршка и развој. Во делот на активностите вклучува 28 месечно набљудување на квалитетот на собраниската дебата и набљудување на тоа како медиумите известуваат за работата на Собранието. Набљудувањето на собраниската дебата и на медиумското известување започна во септември 2015 и ќе трае до декември 2017 и ќе вклучува анализа и известување на добиените сознанија од мониторингот на секои три месеци. Во проектниот период ќе се изработат 9 квартални извештаи за квалитетот на дебатата во парламентот и 9 квартални извештаи за медиумското известување за работата на пратениците. Во рамки на проектот ќе се спроведат и ќе се објават резултатите од две теренски истражувања на јавното мислење за перцепциите на граѓаните за работата на Собранието.

**Извештај од набљудувањето на квалитетот на дебатата во Собранието
(септември-декември 2017)**

Проектот претставува продолжување на проектот „Собранието под лупа засилување на политичката дебата и делиберативниот дискурс“ кој беше финансиран од Европскиот инструмент за демократија и човекови права – ЕИДХР и се спроведе во периодот од февруари 2014 до октомври 2015 година.

Извештај од набљудувањето на квалитетот на дебатата во Собранието

септември - декември 2017

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC**

**Институт за демократија
Социетас цивилис - Скопје**